

RAQAMLI IQTISODIYOTNING RESURLAR ISTE'MOLIGA TA'SIRI

*Buxoro davlat universiteti
Iqtisodiyot kafedrasida o'qituvchisi*

Raxmatullayeva F.M.

*Buxoro davlat universiteti
Iqtisodiyot va turizm fakulteti talabasi*

Jo'rayev Shaxzod

Annotatsiya. Raqamli platformalar ko'plab foydalanuvchilar o'rtasida muloqot amaliyotlarini muvofiqlashtirishda katta samaradorlikni ta'minlamoqda. Ushbu maqolada ham raqamli iqtisodiyotning turli sohalarda shakllanishi, ularning ahamiyati haqida nazariy ma'lumotlar va amaliy jihatlar ochib berilgan.

Kalit so'zlar. Raqamli birja iqtisodiyoti, axborot texnologiyalari, umumiy platformalar, umumiy iste'mol, umumiy resurslar, tasnif, ta'sir, barqarorlik, yalpi ichki mahsulot, raqamli iqtisodiyot, raqamli transformatsiya, sarmoya, bozor qoidasi, optimallashtirish effekti, induksion effekt, o'zgarish effekti, hamkorlik, infratuzilma

Ayni paytda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Taraqqiyot strategiyasiga muvofiq makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va yuqori iqtisodiy o'sishni ta'minlash, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, qishloq xo'jaligini yanada rivojlantirish va liberallashtirishga qaratilgan. iqtisodiyot. iqtisodiyotni modernizatsiya va jadal rivojlantirish, davlatning iqtisodiyotdagi ishtirokini qisqartirish bo'yicha institutsional va tarkibiy islohotlarni davom ettirish, xususiy mulk huquqlarini himoya qilish va uning ustuvor mavqeini yanada mustahkamlash, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish, viloyatlar, tumanlar va shaharlar integratsiyasi va mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash orqali mamlakatimiz iqtisodiyoti tarmoqlari va hududlariga xorijiy investitsiyalarni faol jalb etish. va makroiqtisodiy barqarorlik. Bugungi kunda raqamli iqtisodiyotning iqtisodiyotdagi ahamiyati ortib bormoqda. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan iqtisodiyotning barcha tarmoqlari va tarmoqlarida rivojlanish va o'sishga erishish mumkin.

Raqamli iqtisodiyotni qisqacha iqtisodiyot tarmoqlarini raqamli texnologiyalar bilan ta'minlash deb ta'riflash mumkin. Raqamli iqtisodiyot bugungi kunda dunyoning ko'plab mamlakatlari iqtisodiyotiga jadal kirib bormoqda. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi iqtisodiyotning globallashtirishini tezlashtirdi.

Ulardan iqtisodiyotning barcha jabhalarida samarali foydalanish bugungi kun talabiga aylanmoqda. Raqamli transformatsiya bugungi tez o'zgaruvchan dunyoda asosiy vositadir.

Raqamli iqtisodiyot-bu odamlarga qulaylik yaratadigan, raqamli texnologiyalardan foydalanadigan va har kuni millionlab odamlarni, korxonalarni, qurilmalarni, ma'lumotlar va jarayonlarni onlayn bog'laydigan, mahsulot va xizmatlarni yaratadigan virtual muhit bo'lgan iqtisodiy faoliyat. Iqtisodiy faoliyatning keng doirasi raqamli ma'lumotlar va bilimlardan asosiy omil sifatida foydalanadi. Raqamli shaklda ma'lumotlarni yig'ish, saqlash va tarqatish uchun Internet, bulutli hisoblash, katta ma'lumotlar, moliyaviy texnologiyalar va boshqa raqamli texnologiyalar qo'llaniladi va ular ijtimoiy o'zaro aloqalarda o'z ta'sirini butunlay o'zgartiradi.

Raqamli iqtisodiyotning afzalliklari quyidagilardan iborat:

➤ Raqamli iqtisodiyotda mahsulotlarni qidirish xarajatlari keskin kamayadi, chunki har qanday ma'lumotni onlayn rejimda qabul qilish oflayn rejimga qaraganda osonroq;

➤ Raqamli iqtisodiyotda bir iste'molchi tomonidan tovarlarni iste'mol qilish boshqa mahsulotlarga bo'lgan talabni va ularning sifatini kamaytirmaydi;

➤ Raqamli iqtisodiyotda mahsulotlarni tashish va ular haqidagi ma'lumotlarni tarqatish xarajatlari nolga teng;

➤ Raqamli texnologiya iste'molchining tabiatini o'rganishni osonlashtiradi.

Bu, o'z navbatida, birma-bir bozorlarni yaratadi:

1. Raqamli texnologiyalar ham mahsulot brendlari va obro'sini yaratishga yordam beradi;

2. Raqamli iqtisodiyotda savdo osonlik bilan chegaralarni elektron tarzda kesib o'tishi mumkin.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi xalqaro biznesga ham ta'sir qilishi mumkin. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasida katta o'zgarishlar kuzatilmoqda, bu kompaniyalar faoliyatining turli yo'nalishlarida o'z ifodasini topishi mumkin. Ular o'z mahsulotlarini butun dunyo bo'ylab Internet orqali sotish orqali onlayn savdolarini yo'lga qo'yishlari mumkin bo'ladi. Kichik investitsiyalarga ega kompaniyalar tez paydo bo'lishi va rivojlanishi mumkin. Raqamli axborot iqtisodiyoti sharoitida zamonaviy axborot texnologiyalari iqtisodiyotning ko'plab tarmoqlarida mehnat unumdorligi va samaradorligini oshirish, xarajatlarni kamaytirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli iqtisodiyotdagi o'zgarishlar ishlab chiqaruvchilar va xaridorlar uchun yangi bozor qoidalarini yaratadi. Natijada, kompaniyalar yangi

raqobatbardosh strategiyalarni izlashlari va ularning samaradorligini oshirishlari kerak bo'ladi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakat, aholi, eng muhimi, tadbirkorlar uchun qo'shimcha qulayliklar yaratadi. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish asosida mamlakatimizda qulay sarmoyaviy muhit shakllanadi. Bu, o'z navbatida, mamlakatdagi makroiqtisodiy barqarorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi yangi, zamonaviy kasblar va ish o'rinlarini yaratadi. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ishsizlikning oshishiga olib keladi degan taxminlar mavjud.

Bu g'oyalar qaysidir ma'noda to'g'ri bo'lishi mumkin, lekin aslida raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratilishiga olib keladi. Natijada ishsizlik darajasi pasayadi. O'zbekistonda hozirda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Natijada iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish darajasi oshib bormoqda.

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirishning eng muhim vazifalari quyidagilardan iborat:

- ❖ investitsiya va tadbirkorlikni diversifikatsiya qilish bo'yicha kriptovalyuta aylanmasi sohasidagi faoliyatni joriy etish va rivojlantirish, shu jumladan qazib olish, aqlli kontrakt, konsalting, emissiya, ayirboshlash, saqlash, tarqatish, boshqarish, sug'urtalash, kraudfanding (kollektiv moliyalashtirish), shuningdek blokcheyn texnologiyalari ;

- ❖ blokcheyn texnologiyalarini ishlab chiqarish va ulardan foydalanish bo'yicha amaliy ko'nikmalarga ega malakali kadrlarni tayyorlash;

- ❖ raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish bo'yicha innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishda davlat organlari va tadbirkorlik subyektlari o'rtasida yaqin hamkorlikni ta'minlash;

- ❖ kriptovalyuta faoliyati va blok zanjiri texnologiyalari sohasida xalqaro va xorijiy tashkilotlar bilan hamkorlikni har tomonlama rivojlantirish va ishlab chiqarish sohasiga yuqori malakali xorijiy ekspertlarni jalb qilish;

- ❖ Chet el tajribasini hisobga olgan holda blokcheyn texnologiyalarini joriy etishning huquqiy asoslarini yaratish.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mamlakatimizda investitsiya faolligini yanada oshirmoqda. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish natijasida mamlakatimizda qulay sarmoyaviy muhit shakllanadi. Amalga oshirilayotgan islohotlar samarasida investitsiyalarning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi ortib bormoqda.

Raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishidan kelib chiqib, mamlakatimizda makroiqtisodiy barqarorlik va investitsiya faolligini yanada oshirishga qaratilgan quyidagi takliflarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

✓ raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan infratuzilmani yanada takomillashtirish;

✓ raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish bo'yicha innovatsion g'oyalar, texnologiyalar va ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etishda davlat organlari va tadbirkorlik sub'yektlarining yaqin hamkorligini yanada takomillashtirish;

✓ mamlakatimizni jahon andozalari darajasidagi texnologiyalar bilan ta'minlovchi xorijiy investorlarga imtiyoz va preferensiyalar berish tizimini takomillashtirish, iqtisodiyotning zamonaviy tuzilmasini yaratishga ko'maklashish;

✓ rivojlangan davlatlarning raqamli iqtisodiyotga o'tish yo'lini tahlil qilish, milliy iqtisodiyotimizning tegishli jihatlarini mamlakatimiz iqtisodiyotiga tatbiq etish asosida raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirish;

✓ Iqtisodiyotni raqamli texnologiyalar bilan ta'minlashni yaxshilash va iqtisodiyotni raqamli texnologiyalar bilan ta'minlashga qaratilgan tadbirkorlik faoliyatini yanada qo'llab-quvvatlash. Ushbu takliflarni hayotga tatbiq etish orqali mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni yanada rivojlantirishga erishish mumkin.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi odamlarni ortiqcha sarflashdan va vaqtlarini behuda o'tkazishdan saqlaydi. Raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushining oshishi yalpi ichki mahsulotning mos ravishda oshishiga olib keladi. Bu pirovardida mamlakatda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bugungi kunning eng muhim masalalaridan biri bo'lib, bugungi kunda bu borada ko'plab islohotlar amalga oshirilmoqda. Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlarning amalga oshirilishi natijasida mamlakatimizda raqamli iqtisodiyot jadal rivojlanmoqda. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida mamlakatimiz yuqori iqtisodiy o'sish sur'atlariga erishmoqda. Qolaversa, mamlakatimiz iqtisodiyotiga kiritilayotgan investisiyalar hajmi ham shunga mutanosib ravishda ortib bormoqda. Bu mamlakatimizda makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning asosiy omillaridan biridir.

Barqarorlik nuqtai nazaridan, resurslarni taqsimlashning aniq ta'siri iste'mol samaradorligini oshiradi. Ko'proq talabni qondirish uchun umumiy resurslardan foydalanish ortadi, bu esa optimallashtirish effektiga aylanadi. Shu bilan birga, samaradorlikning oshishi keyinchalik tiklanish effekti kabi kiruvchi ta'sirlar bilan birga bo'lishi mumkin. Shu sababli, tanqidiy nuqtai nazarni rivojlantirishga qaratilgan

sa'y-harakatlar raqamli platformalar tomonidan qo'llab-quvvatlanadigan umumiy iste'molning ijobiy va salbiy ta'sirini tushunish va tahlil qilishga qaratilishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdulloyev, A. (2023). Methodological foundations for evaluating the efficiency of agrocluster management. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

2. Abdulloyev, A. (2023). АГРОКЛАСТЕР ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ “БАЗАВИЙ” МОДЕЛИ ВА УНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 42(42).

3. Choriyeva, N. (2022). Priorities in the Development of Agricultural Cooperation in Uzbekistan. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 16(16).

4. Choriyeva, N. (2022). РАЗВИТИЕ СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫХ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КЛАСТЕРОВ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 16(16).

5. Dustova, A. (2022). Stimulating The Economic Growth Of Territories Through The Development Of Regional Tourism. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 12(12).

4. Niyozova, I. (2021). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHIDA AGROSANOAT KLASTERLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 7(7).

5. Junaydulloyevich, A. A., & Abdullaevna, K. Z. (2021). Features of application of digital economy in business. Вестник науки и образования, (9-3 (112)), 29-31.

6. Rasulovna, Q. N. (2024). TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA RAQAMLI MARKETINGNING O'RNI VA AHAMIYATI. Gospodarka i Innowacje., 46, 274-278.

7. Junaydulloyevich, A. A., Bakhriddinovna, A. N., & Rasul-qizi, Q. D. (2022). TURIZM VA MEHMONXONA XO'JALIGI KORXONALARINING MARKETING KOMMUNIKATSIYALARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 949-953.

8. Muhammedrisaevna, T. M., Bakhriddinovna, A. N., & Rasulovna, K. N. (2021, March). Use of digital technologies in marketing. In E-conference Globe (pp. 281-284).

9. Niyozova, I. (2021). The Transition to the Green Economy and the Importance of Strategy. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 8(8).

10. Niyozovna, N. I. (2023). Ways to Increase the Competitiveness of Enterprises through Digital Marketing Strategies. European journal of business startups and open society, 3(12), 154-157.

11. Таирова, М. М., & Гиязова, Н. Б. (2016). Поддержка предпринимательской деятельности в Узбекистане. International scientific review, (2 (12)), 105-107.

12. Qayimova, Z. (2023). Ways to Develop Economic Infrastructure in Uzbekistan. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 27(27).

13. Kadirovna, S. N. (2024). Importance of Foreign Experience for Uzbekistan in the Transition to a Green Economy. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 4(4), 48-51.

14. Giyazova, N. (2023). The share of world countries in the textile industry and the importance of marketing in its development. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 27(27).

15. Anatolyevna, R. I., & Bayazovna, G. N. (2022). The Role of Innovative Marketing in the Development of the Textile Industry. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 2(11), 10-14.

16. Bayazovna, G. N. (2022). Ensuring the Development of Textile Enterprises on the Basis of Competitive Advantage. CENTRAL ASIAN JOURNAL OF ARTS AND DESIGN, 3(6), 40-45.

17. Giyazova, N. (2022). РАЗРАБОТКА МЕТОДА ДИАГНОСТИКИ ВЛИЯНИЯ СТРАТЕГИЧЕСКИХ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ НА УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННЫХ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 20(20).

18. Игамова, Ш. З. (2024). МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ФОРМИРОВАНИЮ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИННОВАЦИОННОГО развития ПРЕДПРИЯТИЙ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. Gospodarka i Innowacje., 43, 335-340.

19. Igamova, S. (2023). ЭФФЕКТИВНОСТЬ РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННОСТИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 27(27).

20. Rakhmatullaeva, F. M., & Aminova, N. B. (2022). Methodological Approaches To The Development Of Ecological Tourism Logistics. European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 2(1), 207-211.

21. Rakhmatullaeva, F. M., & Nurova, G. N. (2020). The importance of trade policy in the economic development of the country. *Economics*, 1, 27-28.

22. Muxammedovna, Z. N., & Ravshanovna, R. G. (2023). DIRECTIONS FOR USING DIGITAL MARKETING IN THE FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE.

23. Xasanova, S. (2023). Analysis of the Work Carried Out in Uzbekistan and the World to Prevent Tax Violations. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 3(12), 47-50.

24. Хаирова, Д. Р., & Сайфуллаева, М. И. (2021). Тенденции развития цементной индустрии в Узбекистане. *Бюллетень науки и практики*, 7(6), 358-362.

25. Bakhodirovna, U. A., and Z. M. Ilkhomovna. "Tourist potential of the Bukhara region." *Researchjet journal of analysis and Inventions* 2.04 (2021): 243-246.;

26. Абдуллоев Аслиддин Жунайдуллоевич, Таирова Маъсума Мухаммедризаевна, Усманова Азиза Баходировна Особая характеристика агротуризма // *Вопросы науки и образования*. 2020. №11 (95). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobaya-harakteristika-agroturizma>;

27. Turdiyeva, M. (2020). QISHLOQ XO'JALIGIDA IXTISOSLASHGAN KLASSTERLARNI SHAKLLANTIRISH: TAJRIBALAR NATIJALAR VA INNOVATSION YONDASHUVLAR. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 1(1).

28. Turdiyeva, M. (2020). ХХРДА САНОАТ ИҚТИСОДИЁТИНИ ТАДБИРКОРЛИК ВА ИННОВАЦИЯЛАР ОРҚАЛИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ УЧ БОСҚИЧЛИ СТРАТЕГИЯСИ. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu.uz)*, 1(1).

